

The Language of Confrontation in Everyday Discourse: Intentional Depreciation

Мова протистояння в побутовому дискурсі: інтенція знецінення

Vitalii Kotsur¹

Dr. Sc. in Historical,
Assistant Professor

Віталій Коцур¹

доктор історичних наук,
доцент

E-mail: kotsurv@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-6647-7678>

Iryna Vilchynska²

Dr. Sc. in Political Studies, Professor

Ірина Вільчинська²

доктор політичних наук, професор

E-mail: pois.07@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-5388-7811>

Liudmila Nykonenko³

Ph.D. in Psychology

Людмила Никоненко³

кандидат психологічних наук

E-mail: lunik7777@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6770-0533>

Anton Kisse⁴

Dr. Sc. in Political Studies, Professor

Антон Кіссе⁴

доктор політичних наук, професор

E-mail: Yanev2810@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6593-0039>

¹ *Pereiaslav-Khmelnytskyi
Hryhorii Skovoroda
State Pedagogical University*
✉ 30, Sukhomlynskyi Str.,
Pereiaslav, Kyiv Reg.,
Ukraine, 08401

¹ *ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький державний
педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*
✉ вул. Сухомлинського, 30,
Переяслав, Київська обл.,
Україна, 08401

² Kyiv University of Culture
✉ 36, Yevhen Konovalets' Str., Kyiv,
Ukraine, 01601

² Київський університет культури
✉ вул. Євгена Коновальця, 36,
Київ, Україна, 01601

³ Institute for Social and Political
Psychology, National Academy
of Educational Sciences
✉ 15, Andriivska Str., Kyiv,
Ukraine, 04070

³ Інститут соціальної і політичної
психології НАПН України
✉ вул. Андріївська, 15, Київ,
Україна, 02000

⁴ South Ukrainian National
Pedagogical University
named after K.D. Ushynsky
✉ 26, Staroportofrankivs'ka Str.,
Odesa, Ukraine, 65020

⁴ ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет
імені К.Д. Ушинського»
✉ вул. Старопортофранківська, 26,
Одеса, Україна, 65020

*Original manuscript received March 25, 2020
Revised manuscript accepted February 10, 2021*

ABSTRACT

The goal of the article is to present the results of the analysis of authentic dialogues and the interpretation of the intentions of linguistic techniques and means, including socio-political neologisms, which are used by subjects of communication at the level of common discourse (in particular, in social networks) in order to depreciate the interlocutor.

Methods and methodology. During the research a complex of general scientific and psycholinguistic methods was used: recording of dialogues and utterances, content analysis, categorization, typologization, generalization, expert evaluation, interpretation of the results, as well as linguistic, qualitative and instructional analysis.

Results. As a result of the study of conflict social political vocabulary in everyday discourse the following types of depreciation are identified: 1) depreciation of the person/group subject status; 2) depreciation of the person/group subject to the status of an animal or plant; 3) depreciation of the person/group subject to the status of an inanimate object. The analysis of speeches on a particular community or person according to this typology also allows us to identify the intensity of impairment: the speeches are characterized by a violation of the symmetry of communication, which ranges from disdain to giving the speaker the status of an inanimate object. A feature of all types of depreciation is the creation of new words and the use of suffixes to strengthen or soften the negative load of the utterance.

Conclusions. Conflict language is a display of intrapersonal and group psychodynamic processes, and in its articulation a set of protective mechanisms is actualized, which contributes to the restoration of psychological comfort in difficult socio-political

conditions. In general, the investigated conflict vocabulary can be defined as verbally written communication aimed at depreciation of a person or a group subject to achieve or fix individual and/or group subjects' dominant positions in communication. The auto-aggressive nature of the use of conflict language destroys social cohesion, but also has positive functional consequences: its intensification partly contributes to psychological discharge at the individual level and the reduction of socio-psychological tension at the collective level.

Key words: *common discourse, language, socio-political vocabulary, conflict, depreciation, Intent-analysis.*

Вступ

Системна спрямованість сучасної науки спонукає дослідників об'єднувати свої зусилля для більш ґрунтовного та методологічно виваженого аналізу надскладних феноменів, а особливо – їхніх «живих» проєкцій у суспільно-побутових явищах дійсності. До таких феноменів відноситься мова та інші тісно пов'язані з її функціонуванням аспекти, зокрема ментально-когнітивні та комунікаційно-інформаційні. Так не тільки виникають нові науки «на інклюзивному стику», а й за рахунок міждисциплінарних досліджень горизонти останніх розширюються, залучаючи до співпраці дедалі ширше коло фахівців різних наукових галузей. Психолінгвістика не є виключенням. У своїх дослідженнях вона звертається до категорій психології, соціології, політології, комунікативістики та ін., що, у свою чергу, свідчить про її вдалу адаптацію до всієї системи динамічних реалій та неоднозначних суспільних взаємодій, зокрема в Україні.

Так, аналіз тенденцій, зокрема у мас-медійному просторі, дає змогу констатувати, що останніми роками взаємне нерозуміння і неприйняття на рівні ментально-світоглядних позицій сформувало в нашій країні множинні соціально-групові дихотомії: російськомовні – україномовні громадяни; вимушені переселенці – приймаючі спільноти; мешканці східних регіонів – мешканці західних регіонів; представники влади – представники громадянського суспільства; прибічники проросійського геополітичного курсу прибічники проєвропейського геополітичного курсу; учасники бойових дій – громадяни, не залучені до воєнних дій; виборці В. Зеленського – виборці П. Порошенка та ін.

Список не повний та постійно розширюється, оскільки соціальна напруга не зменшується. Такий стан речей стає одним із чинників стигматизації та маргіналізації певних соціальних прошарків, зневажливого ставлення до них і под., що проявляється, зокрема, в усно-писемній конфліктній комунікації на побутовому рівні. Так одним із засобів конфліктної взаємодії між представниками різних спільнот стає використання так зв. мови конфлікту (ворожнечі, ненависті). Власне це поняття й описує практику агресивних висловлювань, які принижують, дискредитують людину або групового суб'єкта, сформованого за певною ознакою, посилюють взаємну стигматизацію та дискримінацію.

Згідно з *когнітивно-поведінковим підходом*, така мова конфлікту – це мовно-писемна активність, в якій артикульовані негативні уявлення, стереотипи, упередження та забобони щодо певних осіб або соціальних груп (Вестбрук, Кеннерлі & Кірк, 2014). Відповідно, комунікація у такому випадку супроводжуються проживанням негативних емоцій, почуттів (гнів, ненависть, роздратування, презирство, відраза, сором, провина тощо) та на певних етапах може реалізуватися як агресивна поведінка або дискримінаційні дії. У такому спілкуванні використовуються певні слова, новотвори, лексичні прийоми та звороти тощо.

Згідно з *психодинамічним підходом* З. Фрейда (1990) в артикуляції мови конфлікту в масовій, індивідуальній свідомості актуалізуються примітивні захисні механізми. Психологічний захист є системою інтрапсихологічних процесів та механізмів, неусвідомленим засобом забезпечення комфортного психологічного стану особи, групи у короткостроковій та довгостроковій перспективі. В цілому, комплекс захисних механізмів дає змогу відреагувати емоції, адаптувати свідомість під актуальні реалії (Горностаї, 2019; Дроздов, 2016).

У своїх дослідженнях інтенцій суб'єктів комунікації, зокрема в соціальних мережах, ми вже зверталися до особливостей використання суспільно-політичної лексики на рівні побутового дискурсу, наголошуючи, що її актуалізація почасти спровокована наявністю стигматизованих груп за низкою конфліктних векторів, а також необхідністю «включення» стабілізуючих психіку захисних механізмів, що дає змогу знижувати емоційну напругу, направляючи негативну енергію в «знеособлений» простір, а не в середину себе

або на конкретну людину. Одним із таких захисних механізмів є знецінення.

Знецінення – захисний механізм, сутністю якого є зменшення цінності та психологічної значущості людини, певної соціальної групи, почуттів або ситуації з метою підтримки психологічної рівноваги, власної значущості та позитивної самооцінки.

Мета статті – аналіз автентичних діалогів та інтерпретація інтенцій лінгвістичних прийомів і засобів, у тому числі суспільно-політичних новотворів, які використовуються суб'єктами комунікації на рівні побутового дискурсу (зокрема, в соціальних мережах) з метою знецінення співрозмовника.

Особливості мови і мовленнєвої діяльності як психічних феноменів, інтенції мовних практик, здатних впливати на свідомість та поведінку з урахуванням зовнішніх і внутрішніх обставин комунікування, що опосередковано, зокрема, появою та побутуванням нових суспільно-політичних лексичних одиниць, перебувають у колі наукового інтересу сучасної психолінгвістики. Так, С.Н. Зарезина (2018) аналізує лексичні засоби вираження особистого сенсу мовця, що є життєво важливою частиною будь-якого тексту та визначально впливає на інтенції автора, вербалізуючись у тексті через різні лексичні одиниці: лексику, яка може мати позитивну і негативну конотацію, неологізми, запозичені слова, жаргонізми тощо. Е.А. Эйфельд (2016) аналізує інтенсивні, соціально-регулятивні, фатичні, емоційні та експресивні функції евфемізмів, що допомагають досягти цілей комунікації, забезпечуючи дотримання моральних, етичних, соціальних та ін. стандартів, а також приховати заборонені або неприйнятні поняття тощо. Автори R. Chishman et al. (2020) констатують, що часто мовні суспільно-політичні новотвори свідчать про намір користувачів створити такі терміни, які дають змогу краще висловити свою думку чи своє відношення до співрозмовника. А. Fiserova et al. (2021) досліджують стилі спілкування у конфлікті, які викликають відчуття незахищеності, тривоги, впливають на діадичну адаптацію і прихильність. Доводять, що зв'язок між тривогою та низькою діадичною адаптацією частково опосередковані стилем як реактивного, так і компрометуючого конфліктного спілкування. Н. Trisasanti et al. (2020) аналізують вплив конфліктного спілкування у мультикультурних колективах, спровокованого міжкультурними та

віковими відмінностями, на настрій, тривожність, а як результат – на продуктивність робочої та навчальної діяльності. D. Lucila et al. (2013) аналізують мовне насильство, невпевненість та мовні ідеології латиноамериканців і доводять, що маргалізований статус іспанської мови в США впливає на насичений мовним насильством освітній досвід двомовних викладачів та на їхню мовну ідеологію щодо інших.

Суспільно-політична лексика та комунікація останніми роками стає предметом наукового інтересу в межах української науки. Так, у монографічному дослідженні Я. Яремко (2015) на основі когнітивно-дискурсивного підходу концептуалізує сучасну політичну дійсність у нерозривному зв'язку з когнітивними процесами і комунікативною діяльністю людини. Я. Снісаренко (2012) досліджує лексико-семантичну структуру суспільно-політичної лексики. Д. Яровий (2019) вивчає психологічні практики громадянського протистояння в соціальних мережах, мову конфлікту через ідентифікацію та опис прикладів мовлення стигматизованого та дискримінаційного змісту, а також дискурсіїні практики. Проте в межах української науки, зокрема психолінгвістики не вистачає праць, присвячених дослідженню мови та лексичних практик конфлікту, які використовуються у суспільно-політичному дискурсі на побутовому рівні.

Методи та методика дослідження

У процесі дослідження використовувався комплекс методів та поетапна методика, вибір яких опосередкований досить складною метою дослідження, що передбачала реалізацію низки завдань.

На першому етапі дослідження ми враховували той факт, що більшість прикладів суспільно-політичної лексики, зокрема новотворів, циркулюють у межах приватно-побутової комунікації у соціальних мережах. Тому для надійності та валідності отриманих результатів, опису і систематизації результатів дослідження нами використовувалися загальнонаукові методи: запис діалогів і висловлювань у соціальних мережах, якісний та змістовний контент-аналіз, категоризація, типологізація, узагальнення, експертне оцінювання, інтерпретація отриманих результатів.

Огляд наукових підходів до дослідження дискурсивних практик взаємодії соціальних утворень спровокував увагу до *якісного підходу*. Однією з його переваг є чутливість до «малодосліджених зон» (у пошукових дослідженнях) та тенденцій, що «лише народжуються» (за недостатністю власної потужності їх ідентифікація можлива лише за використання процедур, ґрунтованих на застосуванні індуктивної статистики).

Якісний підхід реалізовано завдяки застосуванню змістовного контент-аналізу писемних висловлювань для визначення певних категоріальних мовних одиниць з урахуванням частоти їх вживання у конфліктній інтернет-комунікації.

Серед психолінгвістичного методологічного інструментарію до аналізу використовуваних та новоутворених мовних одиниць нами застосовано семантично-структурний та функціонально-стилістичний (соціолінгвістичний) методи лексичного аналізу. Такий аналіз висловлювань як засобу реалізації конфліктної комунікації актуалізує дослідження інших комунікативно-прагматичних категорій – інтенцій та комунікативних стратегій учасників діалогу. Тому нами також залучено дискурсивний та інтенційний аналізи. Дискурс-аналіз дає змогу зважувати на трансформацію суспільної свідомості, яка часто відбувається завдяки реалізації психологічних практик (сегрегація членів спільноти, активізація «сірої зони», мобілізація опонента, персоналізація комунікатора, визначення кордонів дозволеного, дискредитація дискурсу, конструювання винуватця та ініціювання реакції) (Iagovyi, 2017). Такі психологічні практики тісно пов'язані з дослідженнями інтенцій, які втримують, в тому числі мовні новотвори, та їх вживанням у висловлюваннях, зокрема, знеціненням та пов'язаною з ним реалізацією низки інших намірів учасників конфліктної комунікації, позаяк саме інтенції є чи не найважливішим психологічним складником дискурсу (Павлова & Гребенщикова, 2017: 1).

Нами було проаналізовано 76 текстів з соціальних мереж. Визначення у методиці дослідження кількох етапів дало змогу на першому з них обирати і копіювати діалоги з комунікації, що розгорталася у соціальній мережі «Facebook». Вибір об'єктів аналізу зумовлений соціальною актуальністю та популярністю, що було визначено завдяки таким параметрам, як «кількість перепостів» та «кількість коментарів».

Далі відбувалося їх транскрибування на папері. Слова та висловлювання з ознаками знецінення реального або уявного співрозмовника фіксувалися у смислові ряди, що в подальшому підлягали категоріальному аналізу.

На наступному етапі із застосуванням якісного і кількісного методів, що уможливило фіксування загальних тенденцій, ми виокремили понад 35 найбільш часто вживаних лексичних прийомів та одиниць, які відповідають тематиці та меті нашого дослідження.

Загалом змістовний аналіз постів та обговорень ми спрямували на виокремлення таких опцій: значення та смисли, часто суспільно-політичні, які декларували співрозмовники у використанні нейтральної лексики; типові, найбільш поширені вислови, назви, самоназви певних соціальних груп; неологізми та лінгвістичні прийоми, які використовувалися для їх творення; характер комунікації (ввічливість/конфліктність); емоції та почуття у процесі комунікації, що реалізувалося за рахунок врахування використання смайлів.

Завдяки *типологізації* нами виокремлено три смислових ряди, що поєднували та ілюстрували ставлення до співрозмовника як до людини, до тварини та неживого предмету. В подальшому кожен з трьох рядів було піддано процедурі експертного оцінювання, до якого залучені фахівці психологічного і лінгвістичного напрямку. Завдання експертів – розташовувати висловлювання за принципом зростання інтенсивності емоційного забарвлення в кожному зі смислових рядів. Щодо отриманих рядів здійснено процедуру типологізації, що й дало змогу виокремити три різновиди знецінення.

Результати та дискусії

Аналіз та інтерпретація автентичних діалогів дала змогу виокремити в конфліктних діалогах основні лінгвістичні засоби, прийоми, новотвори та згрупувати їх у три типи висловлювань, які використовуються для знецінення співрозмовника.

Для *першого типу знецінення* притаманне ставлення до співрозмовника як до нижчого за статусом, недостойного поваги, довіри, рівноправного спілкування тощо:

- перехід у спілкуванні з «Ви» на «ти»;
- використання середнього роду (воно);
- відхід від використання повного імені до скороченого або лайливого варіанту (Іван Петрович – Іван – Ваня – Ванька);
- перекручування імен, прізвищ у поєднанні з іншими словами негативної смислової конотації (зебобіки і под.);
- використання щодо співрозмовника або спільноти слів – ознак хвороби (шизик (шизики, шизоїди), часто інтелектуальної неповноцінності (даун (дауни), дебіл (дебіли), ідіот (ідіоти) і под.);
- використання перекручувань, образливих назв спільноти, часто okazіоналізмів з негативною конотацією (укри, рашисти, донбасяни, хохли, кацапи, рагулі тощо).

Приклад 1

Галина: а це ніщо, що знову хоче до корита? вже був, нам таке більше не потрібне

Микола: типовий провокатор

Олександр: Воно ніхто, і звати його ніяк

Найбільш часто для реалізації такого типу знецінення в конфліктній комунікації використовуються суспільно-політичні новотвори, пов'язані з перекручуванням імен, власних назв, назв спільнот, а також з утворенням складних слів принизливої конотації.

Приклад 2

Олексій: поки що лише зебіли нав'язують собі думку, що я комусь щось нав'язую;)

Ануа: так і супер! Всі зебіли, ви розумні – проходите мимо, тут нема вам рівних!

Олексій: не всі, а лише 73.0%;) Може хоч ви скажете, чому у вас слово зебіл асоціюється з «не розумний»?))

У результаті реалізації знецінення першого типу руйнується взаємна довіра, повага та симетричність комунікації. Основною інтенцією таких висловлювань є приниження людської гідності, ігнорування позитивних та акцентуація виключно на негативних якостях співрозмовника, а також діях (у теперішньому або минулому), що проявляється у відвертій або завуальованій формі (сарказм, іронія).

Загалом перший тип знецінення нами охарактеризовано, як *зниження статусу особи/соціальної групи*.

Другому типу знецінення притаманне ставлення до особи/соціальної групи як до представника флори або фауни, а не «Homo Sapiens»:

- використання щодо співрозмовника загальних позначень тварин або рослин (скотина, худоба, гад, паразит, «растєніє» тощо);
- використання слів, які позначають певний вид тварини, комах або рослин (свиня, бегемот, тарган, кобила), інколи пов'язаних з ними оказіоналізмів негативної конотації (колорад, укроп і под.);
- глузливе перекручування прізвищ або імен із використанням слів, які позначають тварин, рослин.

Приклад 3

Shlomo: Навіть тут не вистачило мізків використати свої диктаторські повноваження на свою користь

Петро: хтось винирне і стане лідером, але ясно, що овочі далеко не підуть

Загалом для другого типу знецінення спілкуванню притаманне закріплення несиметричності комунікації, в якій зверхність одного з комунікаторів апріорна, співрозмовник прирівняний до представників флори або фауни.

Такий різновид лінгвістичних прийомів нами охарактеризовано як *знецінення до рівня тварини або рослини*.

Контент-аналіз вживаних у інформаційному просторі висловів щодо певної спільноти або особи за цією ознакою також дає змогу ідентифікувати інтенсивність знецінення. У міру інтенсифікації знецінення простежується тенденція поступового пониження рівня розвитку, організованості живої істоти, з якою асоціюють співрозмовника: «високоорганізовані тварини – птахи – комахи – найпростіші – рослини».

Третій тип знецінення характеризується ставленням до особи та/чи групового суб'єкта як до неживого предмета:

- використання щодо людини або соціальної групи слів, які позначають предмети (вата, тумба, каменюка, колода, троль тощо);
- перекручування імен, прізвищ, утворення нових слів шляхом поєднання фрагментів прізвища та слів, що позначають щось неживе (порох; порохобот);

- використання слів, які позначають фекалії, статеві органи, лайливі слова або мертвих тварин (наприклад, какашка, падло, бидло, покидьок).

Приклад 4

Олена: Ігор, не реагуй. Це порохоботиха.

Віра: Слухай! чому проукраїнські сили, то порохоботи???? Я українка і проукраїнська, але не порохобот. А ти хто, малорос?????

Оказіоналізм «Порохоботи» утворено від перших двох складів прізвища «Порошенко» та слова «бот», тобто комп'ютерної програми, що виконує автоматичні дії (від англ. «bot», скорочення від чеш. Robot).

Приклад 5

Оля: а ты не знаешь, кто тарифы поднимает???? если совсем тупая овца не пиши фигню!!!! противно читать твой бред, корова!!!!

Лидия: Без согласия президента никто ничего не делает. Он обещал не повышать тарифы, почитай предвыборные обещания!

Оля: не смехи народ, это просто бред, потрох тоже спрашивает все у президента и творит черт знает что, если бы президент мог, то те мрази давно бы сидели, потрошок и его банда!!!!

Загалом для третього типу знецінення характерне максимальне посилення асиметричності комунікації, в якій одному зі співрозмовників відмовлено не тільки у повазі. Йому відмовлено у праві на відповідь, адже мертво, неживе не може відповідати. Тобто адресанта символічно позбавляють права на повагу, почуття, емоції, іншу позицію, відповіді на агресію. Це знецінення до рівня неживого предмета.

Приклад 6

Oleksander: Страшніше «вати» своя «вишивата», яка всі дії влади «одобряє»! А як тільки критика – відразу ти «кремлівський троль». Зайшов до такого «патріота», що обізвав мене так – ні фото, ні прізвища (...) Чому я з іменем, прізвищем, з не одним справжнім фото, адресою народження, проживання – «кремлівський троль», а воно – «патріот України»?

Ivan: Прохання не використовувати образливий для усього українського народу термін «виши-ватник». Вишиванки це наша національна гордість, а не предмет для висміювання.

У останніх прикладах поєднано різні типи знецінення. Використано перший тип знецінення, коли опонента ідентифікують як «воно», другий – до рівня тварини – *овца, корова*, а також третій – до рівня неживого предмета – *вишивата, троль*.

Серед мовних прийомів для всіх типів знецінення характерне використання суфіксів для підсилення або зменшення негативної конотації образливого звертання до співрозмовника.

Використання суфіксів -ик, -очк дещо пом'якшує різкість знецінення та надає йому подвійного, деколи пустотливого значення (зайчик, котик, бубочка тощо). Натомість використання суфіксів -юк, -як дає можливість варіювати ступінь знецінення особистості/соціальної групи з інтенцією його посилення (скотиняка, свинюка, тварюка, падлюка, і под.).

Переважною особливістю конфліктного спілкування є часте використання проаналізованих форм знецінення у звертанні до конкретного співрозмовника, що дає змогу закріплювати домінуючі позиції у комунікації. З позицій транзактного аналізу так відбувається переключення ролей, внаслідок чого підкріплюються екзистенційні потреби партнерів по комунікації в артикуляції позиції: Я – «ОК», Ти – «Не ОК» (Berne, 1964).

Нагадаємо, що з позицій психології конфлікту використання образливих слів, ненормативної лексики є конфліктогеном, якому притаманні несиметричність стимулу і реакції. Особа, яка вживає образливі вислови, психологічно захищена. Натомість отримувач повідомлення вразливий (Ложкин & Повякель, 2002). При цьому потреба у відновленні балансу зумовлює необхідність рівнозначної відповіді. Тому ролі «агресор» – «жертва» динамічно змінюються, стаючи ознакою всіх учасників комунікації, що призводить до ескалації конфліктної взаємодії.

Така мова конфлікту блокує адекватне сприйняття дійсності, зменшує потенціал солідарного спротиву спільним суспільно-політичним проблемам за рахунок ініціювання конфліктної комунікації між різними соціальними групами всередині соціуму. Завдяки комплексу захисних механізмів психологічне напруження, здорова захисна агресія проявляється як аутоагресія щодо співгромадян, навіть тих, які належать до однієї групи.

Висновки

Мова протистояння є проявом інтраперсональних та групових психодинамічних процесів, а в її артикуляції актуалізується комплекс захисних механізмів, який сприяє відновленню

психологічного комфорту в складних суспільно-політичних умовах. Загалом досліджувану нами конфліктну лексику можна визначити як усно-писемну комунікацію, спрямовану на знецінення особи або групового суб'єкта задля досягнення або фіксації індивідуальними та/чи груповими суб'єктами домінуючих позицій у спілкуванні.

У результаті дослідження конфліктної суспільно-політичної лексики у побутовому дискурсі виокремлено такі типи знецінення: (1) пониження статусу особи/групового суб'єкта; (2) знецінення особи/групового суб'єкта до статусу тварини або рослини; (3) знецінення особи/групового суб'єкта до статусу неживого предмета.

Аналіз висловлювань щодо певної спільноти або особи за цією типологією також дає змогу ідентифікувати інтенсивність знецінення: висловлюванням притаманне порушення симетричності комунікації, яке варіюється від зневаги до надання співкомунікатору статусу неживого предмета. Особливістю всіх типів знецінення є творення нових слів та використання суфіксів для посилення або пом'якшення негативного навантаження висловлювання.

Аутоагресивний характер використання мови конфлікту руйнує згуртованість у суспільстві, але водночас має позитивні функціональні наслідки: її інтенсифікація почасти сприяє психологічній розрядці на індивідуальному рівні та зниженню соціально-психологічної напруги – на колективному.

Залишаються не розкритими та потребують додаткових емпіричних розвідок: аспекти впливу мови конфлікту на масову та індивідуальну свідомість, на ідентифікаційні та самоідентифікаційні процеси; проблеми використання конфліктної лексики як інструменту впливу та інтенсивність її використання тощо; дослідження частоти застосування різних типів знецінення в українському медійному просторі; з'ясування впливу конфліктної лексики на психоемоційну сферу суб'єктів комунікації тощо.

Література

- Вестбрук, Д., Кеннерлі, Г., & Кірк, Д. (2014). *Вступ у когнітивно-поведінкову терапію*. Львів: Свічадо.
- Горностай, П.П. (2019). Групові захисні механізми як форма реагування на колективні травми. *Проблеми політичної психології*, 22(1), 89–114. <https://doi.org/10.33120/poppr-Vol22-Year2019-27>

- Дроздов, О.Ю. (2016). *Основи психології масової геополітичної свідомості*. Чернігів: Десна Поліграф.
- Зарезина, С.Н. (2018). Выражение личностного смысла в современном политическом дискурсе. *Вестник Волгоградского государственного университета*, 17(4), 163–169. <https://doi.org/10.15688/jvolsu2.2018.4.15>
- Ложкин, Г.В., & Повякель, Н.И. (2002). *Практическая психология конфликта*. Киев: МАУП.
- Павлова, Н.Д., & Гребенщикова, Т.А. (2017). Интент-анализ постсобытийного дискурса в интернете. *Психологические исследования*, 10(52).
- Снісаренко, Я.С. (2012). Суспільно-політична лексика у структурно-семантичному аспекті. *Дис. канд. філол. наук*. Кіровоград.
- Фрейд, З. (1990). *Психология бессознательного*. Москва: Просвещение.
- Эйсфельд, Е.А. (2016). Функционирование эвфемизмов в политическом дискурсе. *Вестник Волгоградского государственного университета*, 15(1), 131–136. <https://doi.org/10.15688/jvolsu2.2016.1.17>
- Яремко, Я. (2015). *Сучасна політична термінологія: на перетині когніції та комунікації*. Дрогобич: Посвіт.
- Яровий, Д.О. (2019). Психологічні практики громадянського протистояння в соціальних мережах. *Автореферат дис. канд. психол. наук*. Київ : ІСПП АПН України.
- Berne, E.G. (1964). *People Play: The Psychology of Human Relationships*. New York: Grove Press.
- Chishman, R, dos Santos, A.N., & Martins, P. (2020). The Lexical neology phenomenon in the 2018 elections. *Linha D'Água*, 33(1), 129–149. <https://doi.org/10.11606/issn.2236-4242.v33i1p129-149>
- Fiserova, A, Fiala, V., Fayette, D., & Lindova, J. (2021). The self-fulfilling prophecy of insecurity: Mediation effects of conflict communication styles on the association between adult attachment and relationship adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(4), 1279–1302. <https://doi.org/10.1177/0265407521988974>
- Iaroviĭ, D.O. (2017). Critical Discourse Analysis as a Method of Research of Political Discourse in Social Media. *Psychological Prospects Journal*, 29, 244–256. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2017-29-244-256>
- Lucila, D.Ek, Patricia Sánchez, & Patricia, D. Quijada Cerecer. (2013). Linguistic Violence, Insecurity, and Work: Language Ideologies of Latina/o Bilingual Teacher Candidates in Texas. *International Multilingual Research Journal*, 7(3), 197–219. <https://doi.org/10.1080/19313152.2013.768144>
- Trisasanti, H., Dhammasaccakarn, W., Rinthaisong, I., & Limpradit, B. (2020). Intercultural Communication Apprehension as a Mediator between Generational Differences and Conflict. *The Journal of Behavioral Science*, 15(3), 66–84. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IJBS/article/view/241788>

References

- Berne, E.G. (1964). *People Play: The Psychology of Human Relationships*. New York: Grove Press.

- Chishman, R., dos Santos, A.N., & Martins, P. (2020). The Lexical neology phenomenon in the 2018 elections. *Linha D'Água*, 33(1), 129–149. <https://doi.org/10.11606/issn.2236-4242.v33i1p129-149>
- Drozdov, O.Iu. (2016). *Osnovy psykholohii masovoi heopolitychnoi svidomosti [Basics of mass geopolitical consciousness psychology]*. Chernihiv: Desna Polihraf [in Ukrainian].
- Eysfeld, E.A. (2016). Funkcionirovanie jevfemizmov v politicheskom diskurse [Application of euphemisms within political discourse]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta – Science Journal of VolSU*, 15(1), 131–136. <https://doi.org/10.15688/jvolsu2.2016.1.17> [in Russian]
- Fiserova, A., Fiala, V., Fayette, D., & Lindova, J. (2021). The self-fulfilling prophecy of insecurity: Mediation effects of conflict communication styles on the association between adult attachment and relationship adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(4), 1279–1302. <https://doi.org/10.1177/0265407521988974>
- Frejd, Z. (1990). *Psihologija bessoznatelnogo [Psychology of the unconscious]*. Moscow: Prosveshhenie [in Russian].
- Gornostai, P.P. (2019). Hrupovi zakhysni mekhanizmy yak forma reahuvannia na kolektyvni travmy [Group Defence Mechanisms as a Response Form to Collective Trauma]. *Problemy politychnoi psykholohii – Problems of Political Psychology*, 22(1), 89–114. <https://doi.org/10.33120/popp-Vol22-Year2019-27> [in Ukrainian].
- Iarovy, D.O. (2017). Critical Discourse Analysis as a Method of Research of Political Discourse in Social Media. *Psychological Prospects Journal*, 29, 244–256. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2017-29-244-256>
- Lozhkin, G.V., & Povjakel, N.I. (2002). *Prakticheskaja psihologija konflikta [Practical psychology of conflict]*. Kyiv: MAUP [in Russian].
- Lucila, D.Ek., Patricia Sánchez, & Patricia, D. Quijada Cerecer. (2013). Linguistic Violence, Insecurity, and Work: Language Ideologies of Latina/o Bilingual Teacher Candidates in Texas. *International Multilingual Research Journal*, 7(3), 197–219. <https://doi.org/10.1080/19313152.2013.768144>
- Pavlova, N.D., & Grebenshnikova, T.A. (2017). Intent-analiz postsobytiynogo diskursa v internete [Intent analysis of post-event discourse on the Internet]. *Psihologicheskie issledovaniya – Psychological researches*, 10(52) [in Russian].
- Snisarenko, Ya.S. (2012). Suspilno-politychna leksyka u strukturno-semantychnomu aspekti [Socio-political lexis in the structural-semantic aspect]. *Candidate's thesis*. Kirovohrad [in Ukrainian].
- Trisasanti, H., Dhammasaccakarn, W., Rinthaisong, I., & Limpradit, B. (2020). Intercultural Communication Apprehension as a Mediator between Generational Differences and Conflict. *The Journal of Behavioral Science*, 15(3), 66–84. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IJBS/article/view/241788>
- Vestbruk, D., Kennerli, H., & Kirk, D. (2014). *Vstup u kohnityvno-povedinkovu terapiju [Introduction to cognitive-behavioral therapy]*. Lviv: Svichado [in Ukrainian].
- Yaremko, Ya. (2015). *Suchasna politychna terminolohiia: na peretyni kohnitsii ta komunikatsii [Modern political terminology: at the intersection of cognition and communication]*. Drohobych: Posvit [in Ukrainian].
- Yarovy, D.O. (2019). Psykholohichni praktyky hromadianskoho protystoiannia v sotsialnykh merezhakh [Psychological practices of civil confrontation in social networks]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv: ISPP APN Ukrainy [in Ukrainian].

Zarezina, S.N. (2018). Vyrazhenie lichnostnogo smysla v sovremennom politicheskom diskurse [Expressing personal meaning in modern political discourse: lexical aspect]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta – Science Journal of VolSU*, 17(4), 163–169. <https://doi.org/10.15688/jvolsu2.2018.4.15> [in Russian]

АНОТАЦІЯ

Мета статті – представити результати аналізу автентичних діалогів та інтерпретації інтенцій лінгвістичних прийомів і засобів, у тому числі суспільно-політичних новотворів, які використовуються суб'єктами комунікації на рівні побутового дискурсу (зокрема, в соціальних мережах) з метою знецінення співрозмовника.

Методи і методика. У процесі дослідження використовувався комплекс загальнонаукових та психолінгвістичних методів: запис діалогів і висловлювань, змістовний контент-аналіз, категоризація, типологізація, узагальнення, експертне оцінювання, інтерпретація отриманих результатів, а також лінгвістичний, якісний та інтеннт-аналіз.

Результати дослідження. У результаті дослідження конфліктної суспільно-політичної лексики у побутовому дискурсі виокремлено такі типи знецінення: (1) пониження статусу особи/групового суб'єкта; (2) знецінення особи/групового суб'єкта до статусу тварини або рослини; (3) знецінення особи/групового суб'єкта до статусу неживого предмета. Аналіз висловлювань щодо певної спільноти або особи за цією типологією також дає змогу ідентифікувати інтенсивність знецінення: висловлюванням притаманне порушення симетричності комунікації, яке варіюється від зневаги до надання співкомунікатору статусу неживого предмета. Особливістю всіх типів знецінення є творення нових слів та використання суфіксів для посилення або пом'якшення негативного навантаження висловлювання.

Висновки. Мова протистояння є проявом інтраперсональних та групових психодинамічних процесів, а в її артикуляції актуалізується комплекс захисних механізмів, який сприяє відновленню психологічного комфорту в складних суспільно-політичних умовах. Загалом досліджувану конфліктну лексику можна визначити як усно-писемну комунікацію, спрямовану на знецінення особи або групового суб'єкта задля досягнення або фіксації індивідуальними та/чи груповими суб'єктами домінуючих позицій у спілкуванні. Аутоагресивний характер використання мови конфлікту руйнує згуртованість у суспільстві, але водночас має позитивні функціональні наслідки: її інтенсифікація почасти сприяє психологічній розрядці на індивідуальному рівні та зниженню соціально-психологічної напруги – на колективному.

Ключові слова: побутовий дискурс, мова, суспільно-політична лексика, конфлікт, знецінення, інтеннт-аналіз.

Коцур Віталій, Вільчинська Ирина, Никоненко Людмила & Киссе Антон.
Язык противостояния в бытовом дискурсе: интенция обесценивания

АННОТАЦИЯ

Цель статьи – представить результаты анализа аутентичных диалогов и интерпретации интенций лингвистических приемов и средств, в том числе общественно-политических новообразований, которые используются субъектами коммуникации на уровне бытового дискурса (в частности, в социальных сетях) с целью обесценивания собеседника.

Методы и методика. В процессе исследования использовался комплекс общенаучных и психолингвистических методов: запись диалогов и высказываний, содержательный контент-анализ, категоризация, типологизация, обобщение, экспертная оценка, интерпретация полученных результатов, а также лингвистический, качественный и интент-анализ.

Результаты исследования. В результате исследования конфликтной общественно-политической лексики в бытовом дискурсе выделены следующие типы обесценивания: (1) понижение статуса лица/группового субъекта; (2) обесценивание личности/группового субъекта к статусу животного или растения; (3) обесценивание личности/группового субъекта к статусу неживого предмета. Анализ высказываний определенной общности или лица по этой типологии также позволяет идентифицировать интенсивность обесценивания: высказываниям присуще нарушение симметричности коммуникации, которое варьируется от пренебрежения к присвоению сокоммуникатору статуса неживого предмета. Особенностью всех типов обесценивания является создание новых слов и использование суффиксов для усиления или смягчения негативной нагрузки высказывания.

Выводы. Язык конфликта является проявлением интраперсональных и групповых психодинамических процессов, а в его артикуляции актуализируется комплекс защитных механизмов, который способствует восстановлению психологического комфорта в сложных общественно-политических условиях. Исследуемую нами конфликтную лексику можно определить как устно-письменную коммуникацию, направленную на обесценивание лица или группового субъекта для достижения или фиксации индивидуальными и/или групповыми субъектами доминирующих позиций в общении. Аутоагрессивным характер использования языка конфликта разрушает сплоченность в обществе, но одновременно имеет позитивные функциональные последствия: его интенсификация отчасти способствует психологической разрядке на индивидуальном уровне и снижению социально-психологического напряжения – на коллективном.

Ключевые слова: бытовой дискурс, язык, общественно-политическая лексика, конфликт, обесценивание, интент-анализ, контент-анализ.